

Urbani dist. benefici parochial
de
Tujetsch.

1897

Copia
orig. Urbani della pleiv
Tujetsch.

Urbani

del benefeci parochial de Tujetsch.

Sut gl' Urbani d'ina pleiv vegn ei entelgiu quei original e principal cüdisch, el qual contegn l'entrada in la parvenda *f. praebenda-beneficium* della pleiv. L'entrada ei aber mo la part materiala d'ina parvenda. La part principala ei la part spirituala q. e. gl' uffeci pastoral cün tuttaz resp. obligaziuns dil plevon. Per quei duei i gl' Urbani d'ina pleiv contener sut quei, ch'aunda tier la compleina descripiun d'ina parvenda q. e. non gl' uffeci sco benefeci.

Il sequent urbani vegn pia partius giu en las suondontas parts:

- I. Uffeci pastoral dil plevon
- II. Benefeci u entrada della parvenda.

I. Part.

Uffeci pastoral.

Il sacerdot, che vegn tras eleziun presentaus dalla Vischnunzia agl Uestg, da quel confirmaus e permess, intruscha ella pleiv sco pastur spiritual della olmas, che vegnan confidadas ad el; ellas formeschan sia montanera spirituala. Entraus el posses della pleiv, gauda il plevon tutt dretgs, che vegnan dai ad el e ha tuttaz obligaziuns, che vegnan messas si ad el da Jesus Christus e da sia s. romana, catholica baselgia en vertid dils camonds e decrets general, u en vertid de specialas ordinaziuns diocesanas.

Las obligaziuns pastorales dil risp. plevon de
Tijetsch ein:

- A. Generalas ariguard la pastoraziun seza,
- B. specialas ariguard particularas funcziuns,
- C. localas ariguard las filialas. (Caplutas)

A.

Las obligaziuns generalas e fundamentalas.

Quellas obligaziuns ein contenidas enten
ils teis uffecis, ils quals Jesus Christus sez, so suprem
pistur ha exercitau ed administrau cheu ein siara
e surdau a ses apostels. Quels teis uffecis ein:

1.º gl'uffeci dil divin magisteri; q. e. d'instuir ils
fideivels tenor il comond de Jesus: „Euntes, docete omnes
gentes.“ Matth 28, 19. En vertik de quei uffeci ha il plevon
l'obligaziun d'instuir ils fideivels enten las verdads ed
obligaziuns della reliquien christiana, so Jesus ha expressiva-
mein comondau: „Praedicate evangelium omni creaturae.“
Marc. 16, 15. Per vegnir suenter a quei comond ei il plevon
tenor ordinaziuns e decrets dil cusegl de Trient (Sunt. es id
sess XVII c. 4) e della circulara digl Uestg Caspar de Carl
d' año 1855 obligaus:

- a.) de perdegar domengias e firaus comandai, u sez, u tras
in auter spirtual, prui ora legitimis impediments.
- b.) de far doctrina per il pievel (Volksaufklärung) las domengias
suenter miez di, prui ora fiastas ne domengias impedidas.
- c.) de far doctrina als offonts de scola tenor ordinaziun
diocesana de 1891.

d.) de far doctrina alla giuventetgna pervergiada, sumenter il catechismus diocesan tenor usit.

2.º Gl'uffeci sacerdotal, q. e.

a.) d'administrar con tutta promptada e carozia ils ss. Sacraments sumenter il ritual roman - diocesan;

b.) de proveder ils malsauens, assister als moribunds e salvar ils morts.

c.) de spender las sacramentalias, oravon las benedicziuns publicas e solennas, sco era privatas.

3.º Gl'uffeci pastoral, q. e. gl'uffeci de regier e manar la mon-

tanera spirituala en vertit dils plaits de Jesus tier s. Pieder:

„Pax agnos meos!“ Ioan. 21. Il plevon ha il dretz e l'obli-

gaziun de survegilar la montanera, q. e. de portgiran ella dalla via, che meina alla perdiziun, de menar ella s'illa

via dil salid tras s'iu bien exempel, tras doctrinas, con

ils remedis della grazia divina, con admoniziuns e

correcziuns ton publicas sco privatas

B.

Las obligaziuns spezialas ariguard particularas funcziuns.

Ord ils treis uffecis gienerals della pastoraziun suonden directamein u indirectamein tuttas autras obligaziuns spezialas dil plevon. Las principals obligaziuns dil plevon de Tujetch rignard spezialas funcziuns ein las suondontas:

I. Se celebrar gl'uffeci della s. messa domengias e firans ad uras fixadas sumenter temp e basegns dil pievel. (resel-vont special cas - stad ed unviern allas 9 $\frac{1}{2}$.) Ils firans

dispensai e firans de devoziuns vegn duront gl'umvsem teniu
il survetch divin allas 9, duront la stad suenter giavisch
dil Sgr Farrer. Els luvendis sa il plevon fixar l'ura de
messa tenor megliera perschuasium, risguardont, ils giavischs
e la comoditat dil pievel.

II. De celebrar las fiastas grondas cum la duevra ed usitada
solemnitat. Las fiastas principals per Tujetsch ein:

a.) Las schinumadas quater fiastas: Nadal, Pastgas, Tschun-
cheimas, Assumziun de Maria, xo era Sogn-il-Christ.

b.) Las fiastas de s. Vigeli 26. VI. (Patrun baselgia paroch.) e della
dedicaziun baselgia (la domengia suenter la fiasta s. Vigeli.)

c.) Las fiastas dil s. Scapulier, della Visitaziun de Maria,
dil Cor de Maria a Ruera e la fiasta dil s. Rosari.

III. De mantener e promover las confraternitats eregidas
ella baselgia parochiala de Tujetsch, las quallas ein:

a.) La confraternitat dil s. Rosari, ella baselgia parochiala.

b.) " " " " s. etum de Jesus, ella capluta Larcuns

c.) " " " " s. Scapulier, ella baselgia parochiala.

d.) " " " " s. Cor de Maria, ella filiala s. Glachen, Ruera.

IV. De far e tener las procesziuns usitadas en la pleiv.

Ultra dellas procesziuns in festo purificationis ed in Dom.

Palmorum unidas cum la liturgia dil di vegnen aunc
tenidas las sequentas:

a.) En visch^{ca} 1.º la procesziun de s. Marcon baselgia claustr. Munkel,

2.º Mardis de rogaziun a s. Glachen, Ruera e
mesiamna a Mariahilf, Selva.

3.º s. Christ tenor usit ed igl p^{rel} s. Christ era.

4.º las procesziuns cum il Sanctissim las domengias

puenter messa entuorn baselgia. (naven de cargar tocher
Domengia dil Fosari.)

5.º Las procesiuns della confraternitas, las domengias puenter
viaspras entuorn baselgia.

6.º la procesuin solenna la fiasta dil s. Scapulier e dil s. Fosari.

7.º " " culla particla della s. Crucis in festo Inventionis
s. Crucis. (a Zarcuns e vegu cun quella uniu la benedicziun dil funo.)

8.º la procesiun de s. Peder o s. Paul, ib 29 Juni a Tochanub,

9.º " " ella Capluta s. Antoni, 13 Juni a Surrein.

10.º " " s. Gion ella Baselgia a Legnas, 23 Juni.

11.º " " sin la fiasta della confraternitas de Rosa Duna dil
s. Cor a Zarcuns, 1. Domen. Juni.

12.º Las procesiuns della stad a Zarcuns, mintga sonda
avon miez di, naven della omprema Domengia puenter
s. Plaz tocher la sonda della Dom. dil s. Fosari.

13.º La procesuin de s. Martin ella baselgia claustrala a Muster.

b.) Procesiuns extraordinarias. p. ex. dal temp d'ui
jubileum, ne per rugar per bial' aura, per pluvia, ne
per auters basegns. Las davosas publichescha e fixescha il
plevon mintgamai sin giavich dil pievel.

V. Se publicar mintga domengia giud scantschalla fiastas,
firans, perduns, giginas, funcziuns extraordinarias,
messos perpetnas, che crodan per l'jamna ora e nua, q. e. il
lung.

C.

Las obligaziuns localas ariguard las filialas.
(Capluttas)

Culla baselgia parochiala de s. Tigieli eni unidas

plias baselgas filialas en ils respectis ucleuns della Wischnuonca,
ellas quallas il plevon ha de functionar cun messa e
priedi sco suonda:

a.) St. p. Giachen (Fueras)

- 1.º La fiasta della dedicaziun. 2.º Domg. d'October.
- 2.º La fiasta dil s. Cor dil Carmel.

b.) St. Larcuns, ella caplutta de Fossa Lura.

- 1.º La fiasta della dedicaziun baselgia. I.º Domg. suenter la
solemnitad dil Carmel.

- 2.º La fiasta della confraternitad de Fossa Lura dil ss. Cor. 1.º Junij.

c.) Elia caplutta s. Anna Camischolas.

- 1.º La fiasta della dedicaziun baselgia. 1.º Domg. Uost.

d.) Elia caplutta s. Giusep, Bugnei.

- 1.º La fiasta de s. Giusep., ils 19 de Mars.

- 2.º " " della dedicaziun, davosa Domg. September.

e.) Elia caplutta s. Antoni a Surrein.

- 1.º La fiasta della dedicaziun baselgia, la Domg. II.º suenter Pastgas,

- 2.º Lin s. Antoni cun processiun e messa. (13 Junij.)

f.) Elia caplutta s. Lezi a Cavorgia.

- 1.º La fiasta della dedicaziun baselgia. II.º Domg. de September.

- 2.º " " de s. Lezi, ils 3 de Fevember.

g.) Elia filiala Selva.

- 1.º La fiasta della dedicaziun baselgia. I.º Domg. suenter la Dedic. della paroch.

- 2.º " " de s. Paul (10 Schaner) a Selva.

h.) Elia caplutta s. Clau a Tschamut.

- 1.º La fiasta della dedicaziun baselgia I.º Domg. de September.

- 2.º " " de s. Clau, ils 6 de Fev. br. cun la messa.

N.B. Ultra de quellas obligaziuns en las suva capluttas ha il plevon
aunc ded ira cun la s. messa, mintgamai po las messas gir
fundadas, circumstanzias lubeschen. Denton astga duriunt
il tempo de scola la baselgia parochiala mai regnir schada senza
messa, sin quei ch'ils affonts de scola seppien assister ad ella.

II. Part.

En scadinna pleiv si gl'uffeci pastoral unius cum in benefeci temporal, q. v. cum inà certa intrada temporal, che vegn nummada pervenda, essend che quella vegn dada en recombensazion per las lavurs digl'uffeci tenor inà veglia regla dils canons ecclesiastics, „beneficium propter officium.“

Il benefeci, u la pervenda parochiala de Tujitch consista principalmèin, tenor veglia regla della baselgia en beins schickento, tscheins de capitals, dretgs ded alp, taxas dil rodel cum diferentas autras causas accessorias: so unprendas, dretgs de stola etc. Cum igl importo activ della pervenda ei era uniu in passiv, q. v. ein anexas pliras gravezias ed expensas economicas, che ston semigliontamein vegnir pridas si egl'Ubari.

La presenta part, contegn via questas duas subdivisiuns:

A. L'entrata della pervenda.

B. Las gravezias economicas unidas cum la pervenda.

A. L'entrata della pervenda.

L'entrata della pervenda consista en la rendita dils funs, tscheins de capitals, taxa dil rodel, en diferentas intradas pli u meins variablas, dretg de stola ed intradas casualas.

I. Iſbeins ſchiſchents.

	Capital.		Rendita anua.	
	frs.	cts.	frs.	cts.
1. La casa pervenda cun pliras mobillas				
2. In clavau ſper la casa pervenda.				
3. In ſert. pub. casa pervenda.				
4. Iſbeins: a) Il Dulezi, 28 Achaveras	24500	—	756	—
b) Las Fueras	3000	—	90	—
c) La Val Dulezi	100	—	4.	
d) Il misas de Miley	1200	—	40	
Capital total	28800	—	—	—
Rendita anuaala pils beins	—	—	890	—

B. Sapli igl on 1890 ein il beins sin giavisch dil plevon
 Sgr. Farrer Muoth vegni surdai alla administraziun della
 Vischnaunca tenor convenziun sco suonda:
 La vischnaunca paga annualmein al plevon da
 p. Martin frs. 900 en danè. La rendita dil beins ei variabla,
 la hodurna ei sco cheu sura; savens per Dulezi era mo frs. 25 & 7/8

II. Capitals e tscheins.

	Capital.		Rendita anua.	
	frs.	cts.	frs.	cts.
a) Capitals cun hypotecas, total	14095	—	564	—
b) Per 123 messas perpetnas, tratg qui il stipendi manual de sfr., retila il Sgr. Farrer annualmein			123	—
c) Tscheins, u indemnizaziun della p. capluttas per las messas sin la dedica- ziun baselgia, tratg qui il stipendi manual			47	48

III. Dretgs d'alps e pistiras.

Al Sgr. plevon sa guder alps e pistiras adual a mintga vischin de Tschnaunca, mo senza niginas gravezias pui ora la paga dil pistur, e quei cum ton muvel sco la pervenda dil Tulezi, respectiv lur funs pon alimentar.

IV. Rodel dellas olmas.

Las schinumnadas messas dil Rosari. Avon ch'igl on segi spiraus degi vegni fatz e celebran si il fixan temps 7 messas per ils confrars e soras della compagnia dil Rosari e mintga gada pagan d'igl ugan baselgia als Sgr. Farrer fis. 1,50 l'ina. Els dis fixai de legier las messas dil rosari ein ils sequents:

1. L'emprena unprenda croda sui la I. Domenzia suenter la fiasta et Rosa Duna de Candellas.
2. L'emprena Domenzia suenter la fiasta et Duna Mars, 25.
3. L' " " " " la visitaziun de et Duna, ils 2 de Fenader.
4. La Domenzia dil s. Scapulier.
5. La Domenzia dil s. Rosari.
6. L'emprena Domenzia suenter l'Imaculata concezziun de et D.
7. Lin s. Thomas Apistel, ils 21. d'Oktober, u la Domenz. suenter.

Lin quels dis vegnen era las collectas, u unprendas pils confrars dil s. Rosari fatzas, e l'jamna avon degien las messas dil Rosari schon esser fatzas e stadas clamadas sui qual di; sco era il di della collecziun dell'unprenda, ord la qualla igl ugan baselgia, sco schon detz paga al Sgr. Farrer immediat per las applicaziuns fatzas per quella confraternita. Suesen las unprendas purtar en memoria pauc, che

sto igl ugan baselgia metter il manco per adempier
las obligaziuns visavi il Sgr. Farrer. etc.

En il rodel dellas olmas selai plinavon quinta

l'unfrenda sin il di' dellas olmas, la quella unfrenda
vegn partida ulivamein denter ils spirituals della
Tschunnaunca (sunter esser dau als Calusters 5 crencas glin
e 32 XI

) Per la mesada, dell' unfrenda, ni del
respectiv importo de quella degi vegni fatg tut sacrificis
ed applicaziuns per las olmas dil general. Las messas che
vegnen fatgas ord la mesada, de quell' unfrenda degien
ils spirituals far per il stipendi fixaus della Curia. Il
stipendi fixaus della Curia ei frs. 2.- Il glin che vegn
unfruis duei vegni schaziuns sunter cuors e clamada

V. Unfrendas.

a.) Unfrendas che auden exclusivamein al plevon.

Il Sgr. Farrer ha per atgnas las unfrendas, che vegnen
fatgas sin las 4 fiastas: Kadal, Pastgao, Tschuncheisinas
ed Assumptium de ebaria, so era quella duas
de s. Christ (Corporis Christi). In de quella vegn fatga
a Ruera. Sin quella fiasta ha il Sgr. Farrer d' applicar
la s. messa pil general e beinstar della Tschunnaunca.
Plinavon retlla il Farrer ord las unfrendas fatgas sin
ils di' de s. Wigeli e s. Břida, patuna secundara,
dagl ugan baselgia rentsch. (frs. 1, 20.)

b.) Unpendas per las quallas il plevon sto far messas:

1. L'unpenda della Domenzia dellel'olmas.
2. las 4 unpendas sin las fiastas titularas dellel' 4 confraternitats: la Domenzia dil ss. etum de Jesus, de Palmas, dil s. Scapulier e dil Rosari. Stipendi per talas messas = frs. 1.50

Comprui tuttas unpendas porten en annualmei, bratz qui il stipendi quotidian per p. messa, dil Legr. Farrer sin il di della unpenda.

75 -

c.) Unpendas che auden alla baselgia

1. L'unpenda dil di de s. Vigili.
2. " " " " s. Brida.

13. Al Legr. Farrer de pagar per la p. messa sfr. 50cts.

3. L'unpenda de Buania ritcheira la baselgia tutta, senza stover pagar ora ad enzatgi enzitger, ordelfer als calusters l'usitada pagaglia per mintga collecziun.

Egl ugau de s. Vigili ha en maun ils capitals de messas fundadas, principalmei els davos oris.

Curchei gli bratz qui il stipendi manual per scadina de quellas messas, restai aunc 93 frs 09 cts; ils quals vegnen quintai egl urbari scorpervenda.

93 09

VII. Dretgs de stola.

a.) Per ina bara gronda cun l'applicaziun de 3 messas ed officium defunctorum (il di della sepultura 1. nocturn e laudes; il di dil tierz e caudon mo viaspras) vegn u pagau al plevon

frs. 10.77 bratz qui il stipendi porta annualmei

101 55

b) Per ina bara pintga retila il Sgr. Favre nign
stipendi; bein aber, sch'ei vegn suplicau d'applicar
las messas per ils Defecessurs, sche retila El sfr. 50 cts.

c) Pro benedictione mulieris post partum (vulgo:
manar baselgia intra lauter per on ca 7 —

d) Per schar far in ruiq (spaternies ed ave Maria) 15 cts,
porta annualmein 15 —

e) Las nozas, in' unfronda voluntaria dil opus e
spusa porta cura 20 —

VII. Per benedir las alps.

Per benedir las alps: Tgom, Tal Stem, Tal Mola
e l'alp de Tiams paga la Fischca al Sgr. Peron 15 —

Total rendita 1961 12

VIII. Indemnizaziuns.

La baselgia parochiala paga al Sgr. Favre pil riedi de
s. Jhon ... 6 —

Plinavon paga igl ugan s. Kiziel' era las blades
ord sia cassa. Cura ch'ei vegn dau ora sal de
spenda, sche publichescha il Sgr. plevon en baselgia
qual di ei vegn dau ora e retila de quella sponda
mintga gada 3 crenas sal. (4 R!)

B. Las gravezias economicas della pervenda.

Cul benefeci e cun l'intrada della pervenda
ha il plevon era de sorprender pliras gravezias
economicas, anexas ed unidas culla pervenda.

Quellas gravezias consisten per part, en expensas

in danè', per part en certas prestaziuns realas.

Expensas directas en danè'.

1. Als ministrants ha il plevon de dar las 4 fiastas, s. Christ, vor era las fiastas tituladas de et. S. de s. Fijeli e Dedicaziun baselgia, tutt ensemen annualme in 4 —
2. Alla compagnia de mats, che fan parada militera la fiasta dil Logn - il Christ, ha il plevon de dar in miez liter vin ed in quader pain per um, che fa pro ^{U. B. Cheu fier exista negina obligac.} ^{U. B. sch'ei exista buca persuen} ^{ter ma atgra fundaziun} 40 —
3. Plevon alla Kisch^{ca} giud fondo de scola annualme in 11 20

Gravezias ariguard prestaziuns realas.

1. Il plevon ha de tener il capitel tenor statuts mintga 2 onis ordinariame in.
2. Sin las 4 fiastas: etadel, Pastgas, Tschuncheismas ed Assumpziun de Maria ha il plevon l'obligaziun de dar gientar als Caplons ed als Calusters; la fiasta de s. Fijeli mo al Legr. Favre de Kloster.

Plevon als Caplons persuls ha el l'obligaziun de dar gientar la fiasta Corporis Christi a Sedun, la fiasta dil Sapulier e dil Fossai; porta circa 30 gientar a 2.25

67 50

3. Il plevon ei libes de tuttas lavurs cuminas e saglias de Kisch^{ca}.
4. Plevon ei l'obligaziun de mantener setzs e classenas a tzi che gauda ils funs dil Dulezi; pil cass che quel vegn schaus via per beheins, sche crodan talas gravezias als resp. sorprendiders dels

funs della parvenda.

Tutte le riparaturas vid la casa parvenda e
riparaturas danier van sin quen della Tisch^{ca}

Total delles expensas 123 40

Bilanza.

Rendita Totale	1961 12
Expensas della parvenda	<u>123 40</u>
Resto rendita de parvenda	1837:72

Remarcas supplementaras.

1.) A risguard dils funs dil benefeci parochial
vegn vi stipulau il sequent: Il plevon ha il
dretz u de sorprendex sez il' administra-
ziun dils funs e tra ord lunder quei che
vegn, u de surchar tutt, u ina part, dils
funs alla administraziun della lud. Plevo
a raschun della pura mencionada valutaziun.

2.) En cas che la lud. Plevo surpren l'admini-
straziun dils funs e bargess ordlunder pli
che valutaziun indichescha, she ha il
surpli de vegni capitalisau per il fondo-
parvenda.

3.) Dal reminent, auda l'ontira rendita della
parvenda, ora en cas d'augmentaziun,
al signur Plevon.

4.) La lud. Plevo fa a dretz tempo a sui Plevon

la lemma - fatga ora e cavigliada - per sui dièver. En cas de resignaziun resta la lena anavos en bargia della casa parvenda.

5.) La lud. Pleiv surpren d'incassar gratuitamein l'entrada dil benefici parochial e de surdar quel sin s. Martin al Plevon.

6.) Tutts administrativs de beins ecclesiastics (parvendas, Basalgias, Capluttas) han d'administrar quels tenor l'ordinaziun episcopala dils 26. de novembre 1890 e de dar glu quen al plevon so representant, de Monsignor Vestg, en preschientcha de dus delegai della Pleiv - mintg' on en casa parvenda.

7.) Fundaziuns de Messas perpetuas u annuals han de vegni fatgas tenor ordinaziun episcopala de 1881.

8.) Quests Urbari u vegniis scets en teis exemplars e pubbascrets dal President, della lud. Pleiv de Tujetch ed approbaus dal Rom. Ordinariat episcopal de Cuera. In exemplar duei vegni surdaus al Plevon, l'auter al President, della Pleiv ed il tierz agl Archiv episcopal a Cuera.

En confirmaziun dil sura
Pella lud. Pleiv de Tujetch

Tujetch, ils 8 d'October 1897. signescha:

Capeder Anselm.

Al sura Urbari vegn chentras da (l'approbaziun ecclesiastica).

In confirmaziun

Per la Curia episcopala:
Cuera, ils 9. d'October
1897.

De mandato Rmi Eppl:

D. Schmid de Grunewald
Cancellari episcopal.